

MISSIO. 28 februari, 2019.

Missie. Missionaris zijn. Nu nog zinvol?

Ik werd gevraagd (door Missio) te spreken over “Hoe vandaag Missie, Missionaris-zijn verstaan?” Ik houd eraan te benadrukken dat ik hier mijn persoonlijk visie weergeef, die ik gedurende vele jaren beleefd heb en waarvoor ik ook gestudeerd heb (Ik verdedigde mijn doctoraatsthesis in Missiologie in 2002, aan de Gregoriana in Rome). Er kan veel meer gezegd worden over dit onderwerp natuurlijk, maar ik heb hier proberen weer te geven wat ik NU het belangrijkste vind. Iedereen heeft het recht niet akkoord te gaan met mijn visie en overtuiging, en me daar omtrent vragen te stellen na mijn uiteenzetting. We kunnen elkaar wederzijds daarin verrijken. Ik moet er aan toevoegen dat ik niet altijd de juiste woorden vind in mijn theologische uiteenzettingen, omwille van het Spaans en het Engels, talen die ik daarvoor bijna uitsluitend gebruikt heb.

Mijn persoonlijke beleving verwijst naar meer dan 60 jaar tot een missiecongregatie te behoren en meer dan 50 jaar echte missie ervaring achter de rug te hebben, maar ook vanuit studie en voortdurend onderzoek. Ik ben echter zeer bewust dat er veel **verandering** gekomen is **op missievisie en missie-uitdaging** als dusdanig. De laatste jaren is dit begrip en ook de inhoud veel in vraag komen te staan, te recht en te onrecht. Men moet zelfs dikwijls moed hebben om te zeggen dat je missionaris bent, of zelfs gelovige, wil je ontsnappen aan spottende en neerhalende opmerkingen. (We hebben dit nog gezien en gehoord op Canvas vorige zondag in de late namiddag, waar bisschop Bonny van Antwerpen ook op aanwezig was.) We hebben fouten begaan in het missiewerk en als missionarissen, gedeeltelijk omdat we uit een gans andere sociologische en religieuze context gewerkt hebben, en vanuit en in een andere cultuurrealiteit, gegevens waarvan heel ons maatschappelijk leven doordrongen was (en dikwijls gedeeltelijk nog is, denk ik.)

Algemene toelichting en problematiek.

We mogen echter zeker niet vergeten dat “missie” (en heel het Kerkbegrip!) sterk beïnvloed was vanuit een “**cultuursuperioriteit**” (en misschien nog!), veel minder te verdedigen, in mijn opinie, vanuit de evangelische waarden die we wilden verkondigen. Als christenen kunnen we nooit ongelijkheid tussen mensen verdedigen en nog minder beleven, ook nu niet. Het is mijns inzien onbegrijpelijk dat we dit vanuit de christelijke waarden niet hebben ingezien, en nu ook nog dikwijls niet inzien. Medemensen vernederen of slecht behandelen hadden we nooit mogen doen maar **ook niet toelaten**. Er zijn altijd missionarissen geweest echter die daar tegen geprotesteerd hebben en dit met de dood of met uitsluiting betaald hebben. Echte bezinning van het Evangelie en van de persoon van Jezus kan dit nooit toelaten, maar daarin zijn we als mensen, als kerkinstituut en als missie-instituut wel dikwijls in gebreken gebleven. Dit wordt ons nu aangeklaagd, en terecht, en in het gezicht gegooid bij de opening van het gerestaureerde Afrikaans museum. Er is echter een groot **verschil tussen “kolonisatie” en “missionering”**, dacht ik, alhoewel deze

twee, triestig genoeg, ook maar al te zeer verweven geweest zijn met elkaar (om een paar markante voorbeelden te geven (en er zijn er veel), verwijs ik naar “onze” Congo, en ik zeg wel terecht “onze” –iedereen begrijpt dit wel-, en naar de Spaanse invasie in Mexico..., twee landen waarvan ik de realiteit beter ken.) Toch kan ik moeilijk aanvaarden hoe “de missionaris” als dusdanig, zo maar, in dit geval Congo vooral, door het slijk gesleurd wordt. De meesten van onze zusters en paters hebben de Afrikanen echt lief (gehad) en er zich voor ingezet ten koste dikwijls van gezondheid en leven. Dit is ook de realiteit geweest in de andere continenten, al **steunde** men ook **teveel op de macht van het burgerlijk systeem en instituut van eigen land, op de macht van het kerkelijk instituut** als dusdanig, **in overeenstemming met de machtsstructuren van de landen aldaar, en vanuit een verkeerd begrip van het Godsbeeld en de toenmalige theologie** daarmee verbonden.

Misschien is het wel belangrijk even uit te wijden over de echte zin van wat “**religie**” is, welke religie ook. Religie is een menselijk fenomeen en een sociologisch gegeven, duidelijk aangetoond doorheen de geschiedenis en vanuit de kennis van de antropologie. We hebben voorbeelden in overvloed van zelfs de eerste **mensen op zoek naar de zin van het leven en de verwoording van een opperwezen**, in tekeningen en beelden weergegeven op rotsen, in riten en culten en in vele teksten verwoord. (Ik heb hier geen tijd om daarover verder uit te wijden). Deze **zin-zoeken van ons bestaan** werd filosofisch uitgelegd maar ook en vooral religieus gestaafd en nog, durf ik zeggen. Als we daarvan overtuigd zijn, dan kunnen we er ook niet van onderuit om **alle religies** vanuit en in een bepaalde cultuur en tijdsgegeven naar waarde te schatten en hun eigenheid te ondersteunen. Toch durf ik er ter persoonlijke titel aan toevoegen dat, hoezeer ik ook andere godsdiensten ingestudeerd en onderwezen heb en waardeer, ik nog altijd overtuigd blijf, dat de **grootste? (bijzonderste?, meest perfecte? manifestatie van (een) God**, oerbegrip achter al wat bestaat, te vinden is **in en door de Jezus van het Evangelie**. Wat wij, en het Instituut Kerk ervan gemaakt hebben, strookt misschien niet zo met deze uitspraak, maar daar hebben, mijns inzien, alle godsdiensten mee te kampen, namelijk het geloof in een God (oerbegrip, een oerwezen) enerzijds en dan de praktische en sociologische beleving van de fundamentele religieboodschap van elke religie. Dit ter verduidelijking.

We hebben, denk ik, al te lang en te sterk geloofd dat het enige en ware geloof in een God en in de beleving daarvan, alleen te vinden en bevat was in het **christengeloof**, vergetend dat dit **ook gegroeid is vanuit een verleden, een specifieke cultuur en een eigen levens- en geloofsvisie** (Joods, Jezus was een Jood). De daarrond gecreëerde theologie bevestigde dit tot aan het tweede Vaticaans Concilie (1962-65) met o.m. de uitspraak van: “**buiten de Kerk geen heil**”, waardoor er een absolute ijver groeide om iedereen tot “het ware geloof” te bekeren, bij tijden zelf met het zwaard en de onderdrukking van volkeren en mensen. Ook na dit Concilie bleef men nog vasthouden aan **Jezus, de Christus, als de ene ware** Zaligmaker voor alle mensen, voor ons christenen terecht misschien maar zeker niet voor andere gelovigen. Dit wordt nu ruimer begrepen in de huidige aangepaste theologie. We moeten echter oppassen dat we in een of ander opzicht niet in hetzelfde schema blijven denken en werken, in onze verkondiging en in onze christelijke praktijken.

Kerk en Missie in de recente decennia.

Toen ik in 1954 binnentrad in een missiecongregatie, stond **“zieltjes bekeren”** nog op het voorplan, al werd er reeds in die tijd in zekere kringen (academische, vooruitstrevende denkers...) toch al wat getwijfeld aan het absolute van deze verkondiging, maar zeker niet door de doorsnee christen en missionaris. We gingen ook met een specifieke taak om de mensen van andere continenten te helpen in hun noden, wat zeker altijd positief is, maar ook teveel bekeken vanuit onze visie en **ons begrip van “noden”**, en de nadruk op **“onze” hulp en bijdrage**. We voel(d)en ons maar al te vaak superieur aan hun cultuur en hun denken, ook al zagen (zien) we de mensen heel graag en zetten ons meestal onvoorwaardelijk in voor hen.

Rond het Vaticaanse Concilie van 1962-65, kwam er veel verandering in het denken en toepassen van wat Kerk en Missie betrof. Zo ontstonden er verschillende opeenvolgende missionaire paradigma's: van “zieltjes bekeren”, kwam men tot “eigen Kerk stichten”, tot “Autochtone Kerkvorming”, tot “Basiskerken oprichten”, “de Kerk als Gemeenschap-vorming” en zo meer (ik noem ze hier niet allemaal). Latijns Amerika heeft hier veel toe bijgedragen, maar ook Afrika en Azië, en men begon in te zien hier in **Europa**, van waaruit alles tot nu toe gericht geweest was, dat **het accent** misschien niet meer bij ons kon liggen en dat we echt **gehoor** moesten **geven aan de stem, de beleving en de visie van de christenen en van de Kerken in de andere continenten**. In België waar Kerk en Kerkvorming relatief weinig nog ter sprake komt, evenals in de meeste landen van Europa en waarschijnlijk van Noord Amerika denk ik, ziet men nu die Kerk-vorming, die Christengemeenschapsvorming niet meer als overheersende structuren, maar als **inspirerende, zingevende, leven-gevende gemeenschappen die overal kunnen opschieten** vanuit een gelovig denken en beleven, en heel belangrijk en hoopgevend kunnen zijn. Noem het nieuwe vormen van “religie-beleven”, of als nieuwe Kerkvormen.

Maar het accent bleef, en blijft nu ook nog meestal, in mijn opinie, te sterk op “Kerkstructuur”, op het **”Kerkinstituut”**. Als de hoofdzakelijke bekommernis, in welke religie ook, blijft liggen op “instituut”, op “structuur”, op “het kerkbegrip bij ons katholieken, christenen”, dan blijft het accent liggen op “leden werven”, op “het aantal leden”, op “eenheid verstaan als “eenzelfde identificatie” van allen onder eenzelfde, algemene dekmantel (paraplu), bij ons “Rome” (bij anderen Jerusalem, Sion, Mekka...), op eenzelfde wetten, structuren... Paus **Franciscus** is zich daar tegen aan het verzetten en het wordt hem niet in dank afgenomen door vele kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders en tevens vele gelovigen met een sterke visie nog vanuit het verleden. Gelukkig echter wordt er geleidelijk ook ingezien dat in Religie, ook in de Christelijke Religie **het accent moet liggen op de Boodschap, de inhoud, de waarden van die Boodschap, bij ons op het Evangelie...**, beleving en draagkracht van die Religie (zoals ook voor de andere religies). Daar zijn we, denk ik, nu aan toe in “missionering”, alhoewel misschien nog niet genoeg.

Nieuwe paradigma's in missiebeleving.

Ik zou hier hoofdzakelijk als basis een artikel willen gebruiken van een Indische theoloog, jezuïet, Michael Amaladoss, die nieuwe paradigma's over kerkvorming n missiebeleving voorlegt. Ik vind zijn uiteenzetting zeer interessant vooral omdat hij

essentiële punten van “Kerk en Missie” naar voren brengt, die kritische bedenkingen mogelijk maken op de huidige situatie van missie en missionaris-zijn. Ik gebruik zijn uiteenzetting maar als een schema om daarop mijn persoonlijk standpunt te belichten en uit te werken. Zijn artikel centreert zich op het “**Rijk Gods**”, een begrip dat centraal staat in het Evangelie en in de Jezus’ uitspraken, maar eveneens in de Theologie en het theologisch denken doorheen de geschiedenis van het christendom. Dit Rijk Gods is het referentiepunt om zijn 5 paradigma’s te staven en uit te leggen .

Eerst een verduidelijking omtrent het **Rijk Gods**, een begrip dat ik reeds lang in mijn theologische uiteenzettingen niet benadruk en zelfs **betwist**, en dit ook vanuit het Evangelie. Als sociologe, vertrouwd met structuren en instellingen, en als feministe gericht op even-waardigheid tussen de geslachten, kan ik moeilijk piramidale en patriarchale systemen aanvaarden, en begrippen als “koning”, “Heer”, “**koninkrijk**”, “koningschap” en zo meer, zijn duidelijk piramidale en patriarchale noties. Ik kan ook niet geloven dat **Jezuszelf** het daar mee eens was, al was hij natuurlijk een Jood, vertrouwd en eigen met deze systemen, maar die diametraal staan tegenover Zijn boodschap van “gelijkheid”, “even-waardigheid”, tegen “onderdrukking” van mensen. Eveneens het “**vaderbegrip**” was zo sterk in de Joodse cultuur en in hun sociale context, uitdrukking van patriarchale en piramidale structuren, verwoord ook in hun religieuze beleving,. Zo kan ik wel begrijpen dat Jezus, alhoewel hij zijn moeder zeer lief had en zeer waardeerde, zich in zijn godsdienstige-uitdrukkingen richtte tot **God-Vader** en **niet** tot **God-Moeder**, omdat dit beeld ook kan verwijzen naar de “Vrouw-Moeder-Godin van de Vruchtbaarheid”, een seksueel geladen symbool, niet aanvaard in de Joodse godsdienst, tenminste officieel niet, al vindt men toch nog sporen in de Bijbel van mogelijk vrouwelijke God-verering (kan er hier niet over uitwiden), tevens deel van het patrimonium van het Joodse geschiedenis. Maar vele Evangelieteksten geven de waardering van Jezus weer voor de vrouw, als moeder en als vrouw, een andere visie dan die we gewoonlijk zien in de joodse maatschappij (hier geen tijd om daar over uit te wijden). Of Jezus zelf zoveel en zo nadrukkelijk over God, “Vader”, gesproken heeft als we lezen in de Evangelies, betwijfel ik. Het zou misschien de verwoording kunnen zijn van hen die de Evangelies geschreven hebben. Dit zullen we waarschijnlijk nooit met zekerheid weten. We weten echter wel vanuit de lezingen van het Eerste Testament (het zogenoemde O.T.) dat het koningschap in de joodse gemeenschap er maar gekomen is op hardnekkig aandringen van het volk tegen de voorkeur van hun God zelf. Ze wilden niet ten achter staan bij de volkeren rondom hen, die allen een koning hadden. (1 Sam. 8). God benadrukt in die lezing dat ze maar één koning hebben, nl. hun God zelf, maar het volk eist een koning onder hen, met al de gevolgen van dien, van verknechting tot uitbuiting toe. “Koninkrijken” en “piramidale systemen” passen ook niet in de visie van Jezus, in de visie van het evangelie. De geloofsbeleving van Latijns Amerika, de Bevrijdingstheologie, de Feministische Theologie, en ook denk ik mijn theologische studies op latere leeftijd, hebben mijn theologisch denken sterk beïnvloed. De klassiek gevormde theologen (mannen, maar ook vrouwen) kunnen toch zo moeilijk af van de klassieke theologische begrippen! Is het misschien omwille van dit zo absoluut patriarchaal systeem dat blijft bestaan? Ik vind het zo spijtig dat zelfs goede theologen het zo moeilijk kunnen hebben om deze kerkstructuren in een correct daglicht te plaatsen.

De paradigma die Michael Amaladoss voorstelt, vind ik een goede poging om een vernieuwde voorstelling te geven over “Kerk-vorming” of niet in onze tijd, en daarom wil ik ze hier ter bedenking voorstellen maar met de nodige commentaar en veranderingen. Zijn bedenkingen gaan over het volgende: “Van Kerk naar Rijk Gods”; van “Missie naar Dialoog”; Van “Macht naar Dienst”; “Van het sacrale naar het Seculiere”; “Van Eenheid naar Harmonie”. Ik neem ze als basis om van daaruit eigen missievisie en kerkvorming, evangeliebezieling voor onze tijd, verder uit te werken.

Een eerste paradigma gaat over “**Van Kerk naar Rijk Gods**”, wat een hele omwenteling betekent in de missieopdracht van ons christenzijn. Het is wel goed gezien dat het begrip Kerk als “instituut” moeilijk nog te verdedigen is, alhoewel er nog veel aan gesleuteld wordt en moet. Dit woord roept automatisch “structuren” op verbonden met vaste en meestal rigide begrippen die zich moeilijk lenen om het hedendaags leven ruimte te geven en dienstbaar te zijn voor de huidige tijd. Het is dus een woord dat heden ten dage door vele mensen, christenen en niet gelovigen, niet goed aanvaard wordt en agressie oproept. Zoals we reeds aangehaald hebben verwijst het begrip “Kerk” teveel naar het aantal leden, op eenheid onder allen als eenzelfde identiteit, op één gezag met dezelfde visie, dezelfde regels, gebruiken, cultus en rituelen etc., gelijk, voor alle volken en culturen, voor alle tijden... wat we in deze tijd niet meer kunnen aannemen, en wat Jezus zeker niet bedoeld heeft, zoals we reeds gezegd hebben. Paus Franciscus ziet dit duidelijk in en doet wat hij kan om de ruimte te scheppen die nodig is in een vernieuwd en aangepast Kerkbeeld. Maar hijzelf is ook getekend vanuit een klassieke vorming en denkwereld van vroeger, vanuit dit logge kerkinstituut waar verscheidenheid van visie en leven dikwijls onmogelijk is. Als hoofdverantwoordelijke, als de bruggenbouwer, moet hij steeds rekening houden met zoveel verscheidene strekkingen en mensen, waar hij dikwijls niet aan voorbij kan gaan.

Amaladoss gebruikt een tekst van George Soares-Prabhu, ook Indisch theoloog, denk ik. Volgens hen manifesteert zich de revelatie van Gods Liefde in een “persoonlijke en sociale bevrijdingsbeweging” van mensen, een beweging die leidt tot persoonlijke bevrijding, echte gemeenschapsvorming bevordert, sociale structuren van gerechtigheid en rechtvaardigheid helpt opbouwen in en door hechte gemeenschappen. Van dit alles is volgens hen, **Jezus echter symbool van Gods Liefde tussen ons, een nieuwe uiting van Kerkvorming, een nieuw paradigma van Kerk.** Jezus is zeker het symbool van Gods Liefde tussen en voor ons mensen. Maar ik kan niet de opinie delen in de vereenzelving van Jezus als symbool van Gods Liefde met het beeld van de Kerk, met het Kerkbegrip dat zo sterk benadrukt en gepromoveerd is geworden in de hele kerkgeschiedenis. Ze blijven dus de Kerkstructuur zelf verdedigen in plaats van de Jezus’ Beweging, Jezus met zijn volgelingen. De Kerk is niet het Rijk Gods, de Kerk is en blijft een door mensen gestructureerde vorm van Jezus’ aanwezigheid bij ons, van de aanwezigheid van de God van Jezus hier tuss ons. Vooral omdat de geschiedenis van de Kerk ons herhaaldelijk getoond heeft hoezeer deze structuren de Boodschap van Jezus zo dikwijls beknot en kwaad gedaan hebben, moeten we een andere vorm, en niet de Kerkstructuur-vorm promoveren, denk ik, zeker ook niet in de landen waar missionarissen werkzaam zijn, waar zij aan “missie” doen.

Voor mij ook is Jezus veel meer dan “symbool van Gods Rijk” en nog minder symbool van “de Kerk als dusdanig”, want dan blijft men vastzitten in structuren die geen leven geven, en **Jezus en de Jezusbeweging is en moet “leven” zijn**. Zolang men vast blijft houden aan de symboliek van “**Rijk Gods**”, blijft men zitten in een piramidale vorm van (kerk)gemeenschap. Dit is geen nieuw paradigma van Kerk, maar het oude paradigma in een nieuw kleed. Ik denk ook dat wij **God nu niet meer mogen voorstellen als Koning** (Keizer) van het heelal, van de wereld, ook niet de God van Jezus’ boodschap aan ons. God die totaliteit van Geest is waaruit de essentie van de mensen, wij, ontstaan en waar we terug zullen, kunnen in opgenomen worden, is **totaliteit**, is geen God aan het hoofd van een piramidale structuur, maar is een **Alles-omvattende God**, alles wat is, ook wij.

We hebben wel als mensen een structuur nodig, elke godsdienst ten andere, dat is een feit, maar de kerkstructuur, gebouwd op de Jezus’ Beweging van toen, was gemodelleerd op de toen bekende structuur van koningen (koninkrijken), van keizers (keizerrijken), in de eerste eeuwen van het Christendom, in de tijd van Constantinopel. Dat kan, mag niet langer. Ik denk dat de ellende waarin de Kerk zich NU bevindt met zijn crisis en zondigheid, hoofdzakelijk gekomen is omwille van deze koning- en keizerstructuren, waar koningen en keizers (priesters, bisschoppen, kardinalen en pausen...) ongenaakbaar, zogezegde “heilige” personen waren, zijn, onbesproken, zonder zonde, zonder zondigheid. In mijn opinie, verliest de Kerk zijn kracht met het behouden van symbolen, beeldspraak, paradigma’s van het oude systeem. Daarom ook kunnen wij “missie” niet langer verstaan als: “alle gelovigen van al de andere godsdiensten verenigen in deze ene kerkvorming in Jezus”. Dit kan en mag ons doel niet meer zijn. Toch blijf ik zeggen en geloven dat de meest omvattende manifestatie van God gebeurt is in, en door de Jezus van de Evangelies.

Een tweede paradigma spreekt over “**Van Missie tot Dialoog**”. Wat ik door Missie versta, is “een boodschap hebben” maar ook “een zending hebben” (gezonden zijn), niet meer in de zin van toen ik er aan begon in 1954, hoe goed ook de bedoelingen waren, om mensen te bekeren tot onze ware en enige God. Missie echter blijft, denk ik, het “**aanbieden**” van de Boodschap van het Evangelie, **de God en de Jezus van het Evangelie** niet opdringen of opleggen, maar **te kennen geven**, en dit **doen in dialoog** met andere uitdrukkingen en verwoordingen van God, elk van uit zijn eigen cultuur en geloof. Dialoog is luisteren naar de anderen, het beluisteren van andere opinies, en dit gebeurt zo weinig. Het is ook erg moeilijk als je vol zit van iets, vooral van “een geloven”, om dit niet ten koste van alles, aan de andere op te dringen! En toch zullen we dit moeten nalaten, of we worden verworpen. Dit is een moeilijke opdracht voor ons missionarissen, voor alle diepgelovige christenen. Het moet een samspraak zijn en worden, waarin we elkaar echt beluisteren, zonder voortdurend onze eigen verdediging in onszelf op te bouwen om die andere te overtuigen. Luisteren, beluisteren wat die God hen te zeggen heeft, hoe ze hun God benaderen en begrijpen, wat die God echt betekent in hun leven. Wij, iedereen kan er maar van profiteren om dieper en echter te geloven.

Een ander belangrijk paradigma waar we ten stelligst moeten aan werken is, zoals het is voorgesteld door Amaladoss: “**Van Macht (Overheersing) naar Dienst**”. Ik zou echter al direct dit laatste woord willen vervangen door “**Dienstbaarheid**”,

“Dienstbaar-zijn”, “Het ten dienste staan”, dienstig zijn in wat ZIJ belangrijk vinden, en niet noodzakelijk of eerst en vooral wat WIJ belangrijk vinden, hoe waar het ook zou mogen zijn. Dit is veel meer dan dienst bewijzen. Heel de kerkgeschiedenis, vooral vanaf de heersers van Constantinopel en zeker vanaf de macht vanuit het christelijk Europa, zijn we steeds naar de andere volkeren gegaan, wel met de boodschap van het Evangelie, maar steeds sterk verbonden met de macht van keizers en koningen en kerken...We hebben de anderen benaderd vanuit macht en overheersing, niet alleen met een religieuze boodschap maar ook met culturele, sociale, intellectuele... overheersing. We gingen ook naar andere landen, om ze volgens onze methoden en onze inzichten te onderrichten, te hervormen... (Ik heb dit heel sterk beleefd en ervaren in mijn leven in Mexico). Alleen als we openstaan om echt te luisteren, te beluisteren wat de anderen te zeggen hebben, aan te bieden hebben, geloven, zelf kennen en kunnen, zullen we gehoord worden met de boodschap van Jezus, met zijn Evangelie. Een houding van nederigheid en dienstbaarheid kan aanvaard worden. **Ten dienste staan**, dienend geven en mededelen **waar zij het wensen en willen**, en niet wat **wij willen doen**, en dan bereid zijn om dienstbaar te zijn, het samen doen met hen, **onder hun macht en leiderschap**, om te doen dat wat zij nodig achten (en misschien niet noodzakelijk nodig hebben), zonder kritiek en zonder spot of minachting. (Wat er nu in **Venezuela** gebeurt, zou ook van uit deze hoek moeten bekeken worden).

We zitten meer en meer in **een profane wereld**, waar het sacrale echt op de achtergrond komt te liggen. Waar vroeger het mysterie, de wonderen, de magie ook, een **opperwezen, een God**, overal aanwezig waren, wordt dit nu dikwijls als “fantasie” beschouwd en wordt het rationele de toetssteen om de zaken uit te leggen. Zo gaan we **”Van het Sacrale naar het Seculiere”**, zoals Amaladoss het uitlegt, waarmee men dus ook moet rekening houden in Kerk-vorming, in Religie-vorming, in een gelovige Gemeenschap-vorming. Ik verlang echter de tweede term te vervangen door het **Seculiere Sacrale**, wat ik nu hier verder zal verduidelijken. Amaladoss heeft het hoofdzakelijk over de “beleving” van de religie, de verwoording van het geloof vanuit het Instituut Kerk (ook toepasselijk op de meeste religies). Hierdoor zijn we dus op het terrein van **cultus en riten**, zeer eigen aan alle godsdiensten, en een zeer belangrijke sector in onze eigen Kerk en duidelijk sterk verbonden met het sociologische aspect. Als sociologe heb ik altijd in mijn missie ervaringen veel nadruk gelegd op de sacramenten en op de vieringen als gemeenschap, vanuit het gelovig-zijn en het gelovig-beleven van het volk zelf. Daarbij is **taal** topbelangrijk, alsook de manier waarop ze hun geloof in God, uitdrukken in hun gewone leven, met hun eigen taal, wat meer inhoudt dan spreken. Taal is direct verbonden met **cultuur en eigenheid van een volk** en dus, vind ik, dat de tekens, symbolen, beelden, uitdrukkingen die we gebruiken in de sacrament-vieringen, de uitdrukking moeten zijn van de mensen die dit aan het vieren zijn. En dat is helemaal nog niet het geval in het vieren van de sacramenten in ons Kerkinstituut (maar ook niet in de theologie en alle andere factoren en terreinen van ons geloof). Het zijn meestal Europese tekenen, symbolen en zelfs taal (letterlijke vertalingen) die men gebruikt (voorbeeld van de kleur wit bij begrafenissen in de wereld van de Indianen... De **Initiatieriten** bij de Indianen, en zo meer...). Het seculiere, t.t.z. dat wat de mensen dagelijks beleven, moet terug te vinden zijn in al onze religieuze vieringen. Het normale leven van de mensen, hun taal, hun

dagelijks zijn, **het seculiere**, wordt dan geheiligd bij manier van spreken, **wordt dan "sacraal", is dan "sacraal"**. Niet wat een elite groep in het Kerkinstituut bedacht heeft en tot het sacrale uitgeroepen heeft, is dit noodzakelijkwijze, maar wat door de beleving van mensen als sacraal beleefd wordt, maakt het sacraal, is er de bevestiging van. Waar God tastbaar wordt, zichtbaar wordt, verwoord wordt vanuit hun zijn, daar manifesteert God zich, dit is heilig, is sacraal. Op dat vlak heb ik heel veel kunnen doen vooral in de bergen bij de Indianen, en ik heb er vooral veel geleerd en meest nog van de vrouwen. Zij hadden veel in handen bij vieringen en sacramentenbeleving, misschien niet altijd volgens "het boekje", maar het was een uiting van echt geloven. (De toenmalige bisschop zei eens tegen een groepje priesters van het diocees: "Ik wil niet veel weten van wat de zuster (dat was ik) doet ginder boven, want dan zou ik waarschijnlijk zaken moeten verbieden, en dat wil ik niet, want ik weet en zie het goede van wat ze daar samen met de mensen doet en beleeft." Ik was heel gelukkig toen men me dit zegde. Het was voor mij een bevestiging van wat ik samen met de Indianen gelovig mocht beleven. Ik waardeerde deze bisschop erg en we hebben altijd een goede relatie gehad.) Al is wat de gewone mensen dagelijks beleven niet direct sacraal te noemen, toch heeft het voor hen een diepere dimensie, want alles wat zij doen verwijzen ze naar God, wat ik dan **sacraal** wens te noemen, **het "heilige" van hun dagdagelijks leven**.

Dit alles kunnen we ook toepassen op **het sociale leven van de gewone mensen in de steden**, waar ik ook veel werkzaam geweest ben. Hun strijd om een menselijk bestaan, hun protestacties tegen het onrecht dat ze te lijden hebben, de acties soms gevaarlijk tegen de zondige gedragingen van politici en rijken en tegen het gemanipuleer van geld zoals bij de drugshandel en het drugsgeweld (zo verspreid en gewelddadig in Mexico), zijn ook **sacrale handelingen en daden**. Het is een actie tegen geweld en onrecht, tegen zondigheid en echt kwaad..., acties die ik durf sacraal noemen: **het seculiere sacraal maken omdat het de mens heil brengt, heiligt**. Dit heeft Jezus ook gedaan en **daarvoor** werd hij veroordeeld en gedood, en niet "om onze zonden weg te nemen" (misschien zijn jullie ze kwijt door Jezus, ik weet dat ik met de mijne ben blijven zitten!). Dit punt moet verder uitgewerkt worden en geeft een andere dimensie aan het paradigma Kerk, zo besproken heden ten dage.

Ten slotte wil ik nog een vijfde paradigma uitwerken, ook verwoord door Amaladoss, nl.: **"Van Eenheid naar Harmonie"**. Dit hebben we al aangeraakt bij het begin van de lezing. "Dat zij allen één zijn, bad Jezus", maar dit moet goed uitgelegd en beleefd worden, want er schuilt het gevaar in, wat we veel te lang beleefd hebben, om allen één te willen onder het ene hoofd van de ware Kerk, onder de paus. Ik heb nooit aangenomen dat Paus Johannes Paulus II, een paus was van de oecumene. Hij toonde te sterk in zijn contacten met andere christenen, niet-katholieken, hoe hij ze samen onder Rome wilde hebben, onder hem. Dit kan en mag het doel niet zijn. Wijzelf kunnen overtuigd blijven dat onze richting de beste en meest juiste is, maar anderen hebben hetzelfde recht dit te denken vanuit hun geloof. Vanuit Rome (en in Rome) zijn er heel veel fouten begaan al zijn er ook waarden aan verbonden. Ook de theologie, hoofdzakelijk gebaseerd op een westerse filosofie, sterk cultuur en tijdgebonden heeft zijn beperkingen, vooral in de andere continenten. Daarom is het zo veel beter over **Harmonie tussen de religies** te spreken. Daar moeten we naar streven.

Er zijn zeker nog andere paradigma's mogelijk maar ik dacht dat het belangrijk was deze ter bedenking hier met jullie te bespreken, omdat ze openheid en ruimte geven om daadwerkelijk aangepaste paradigma's uit te bouwen voor onze tijd, die de huidige patriarchale structuren van onze Kerk kunnen vervangen. Het blijft een boeiend terrein om er verder over na te denken. Missie moet ook tijdsgebonden blijven. Missionarissen in de ware zin van het woord, als "pelgrims" en vooral "profeten", zullen er altijd nodig blijven, maar aangepast aan de tijd! **Jezus' Boodschap verwoordt ook een 'tijd' en een 'plaats', maar blijft zinvol NU, geïncarneerd in onze tijd.**

Persoonlijke visie over missie nu.

Tenslotte wil ik nog even duidelijk maken wat ik versta onder het woord "missie" en "missionaris-zijn". Het woord missie, zoals ik reeds zegde, is voor mij enerzijds **een opdracht krijgen**, iets **opgedragen worden**, **gezonden worden**, (roeping, zegde men vroeger), en dus **uitgaan**; en anderzijds **een boodschap hebben**, **een gegeven in zich dragen**: er moet een inhoud zijn voor hen die **een missie hebben en krijgen**, om **uit te gaan**.

Het woord "missie" heeft dus mijns inzien, een dubbele betekenis, passief en actief. "Je **hebt** een missie", en "je wordt **gezonden, opgedragen** om die missie, die boodschap uit te dragen", vanuit je gemeenschap en vanuit de Boodschap zelf die je in jezelf meegekregen hebt om uit te dragen. Het moet een **aanbieden-zijn** van de fundamentele waarden die we vanuit het Evangelie kennen en beleven, omdat we het zo belangrijk vinden die Boodschap die Jezus ons nagelaten heeft, aan de anderen, in de wereld, bekend te maken. Er kan geen sprake zijn van opleggen, opdringen, verplichten, hoe mooi het ook heeft mogen klinken dat we anderen wilden redden omdat er buiten die Jezus en die boodschap, geen heil was voor hen die dit niet aannamen. We moeten diep overtuigd blijven dat er vele manieren zijn om te geloven in een God, dat er vele manieren zijn om die God uit te drukken, om die God te beleven, dat er vele manieren zijn om ten volle te leven... en niet alleen op de wijze van de christenen. Maar we moeten als missionaris overtuigd zijn en blijven dat het de moeite waard blijft die Jezus en zijn boodschap te laten kennen, en zijn boodschap daadwerkelijk beleven met en onder de mensen in alle mogelijke vormen van meer en beter "mens te mogen en kunnen zijn". We moeten missionaris-zijn **in "woord"** (door te verkondigen, het doorgeven met het woord), **in "daad"** (in, door wat we doen), en **vooral in "zijn"** (ons totale leven als getuigenis van Jezus' Boodschap). Paus Franciscus probeert dit te doen, denk ik, daadwerkelijk. Er **zijn** voor anderen, voor die medemens die is zoals jij, zoals ik; een leven opbouwen als missionarissen samen met die anderen, onze gelijken, om **hier en nu menselijker gelukkig te kunnen en mogen leven**; samen deze wereld meer menselijk, meer heilig, meer goddelijk te helpen maken en dit niet vanuit onze maar vanuit de eigen cultuur, sociale en maatschappelijke realiteit van elk volk, van elke mens. Dit is en blijft, mijns inzien, de opdracht van elke missionaris. Dan zullen we er zijn, niet om onze visies en methodes op te dringen, maar om gewoon op weg te zijn met anderen, gevend en ontvangend van elkaar, een wereld zoals God, elke God, dit wil.

Persoonlijk zie ik mijn beleving als missionaris onder drie begrippen: **pelgrim-zijn**, **profeet-zijn**, maar ook aanvaarden van **vreemdeling-zijn en blijven**. Een missionaris

is altijd een **pelgrim**, altijd onderweg, in het land, de streek waar ze naartoe gaan en dit moeten ze blijven beleven ook in hun land van herkomst. Altijd verder trekken, altijd op zoek naar nieuwe wegen, nieuwe opdrachten... Niet vastzitten aan het geborgene, het vertrouwde, het zekere, maar op weg zijn naar wat wacht, met andere mensen, met het niet gekende. Een missionaris moet ook **profeet** zijn op een speciale wijze, het is ook de "essentie" van zijn leven. Elke christen moet in zekere zin "**profeet-zijn**", maar een missionaris radicaal in de mate van zijn geaardheid en mogelijkheden, wat twee zaken inhoudt: "**aankondigen**" en "**aanklagen**". Dit wil zeggen dat zij moeten **blijven verkondigen** dat Evangelie dat Jezus ons gebracht heeft, en moeten **blijven aanklagen** waar dit geschonden wordt, waar de Goedheid van de God van Jezus met de voeten wordt getreden... aanklagen als er onrecht gebeurt tegen mensen, tegen de kleinen en hulpeloze, aanklagen waar geweld gebeurt, mensenrechten met de voeten getreden wordt..., tegen oorlog en geweld, tegen het vernietigen van onze natuur, van onze planeet, van de schepping zelf... Zo moeten wij blijven opkomen voor de immigranten, de mensen op de dool, en kunnen wij, mijns inziens, als missionarissen, als missionaire instituut, niet zwijgend toezien als mensen die zoeken naar een meer menselijke leven verdrinken op zee, gemarteld worden, ontmenselijkt... Spreken we ten voordele van hen? Durven we uitkomen voor hen als ze niet serieus genomen worden...

En die missionaris is en blijft voor altijd een **vreemdeling(e)**, in zekere zin een paria, iemand die geschuwd wordt om zijn anders zijn, die uitgestoten wordt misschien omdat hij aanklaagt... Ze zijn dit in het land waar ze naartoe gaan hoe zeer zij ook geïncultuureerd en aanvaard blijken te zijn, ze blijven buitenstaanders, want diep in zich kijken ze toe, staan ze aan de "goede kant", die zoveel meer bezit!... Maar missionarissen zullen ook in zekere zin "vreemdelinge" zijn en blijven, hoe pijnlijk ook dikwijls, wanneer ze zijn teruggekeerd naar eigen land... nooit nog behoren ze volledig tot eigen land.

Ik denk ook dat we moeten vermijden **machtsposities** aan te nemen, al zullen we wel veel morele macht hebben en uitoefenen als we aanvaard zijn en ons inzetten voor het volk. Machtsposities in mijn opinie, moeten **in handen blijven van de lokale bevolking**. Wat ze nog niet kunnen is nog niet voor hen, in mijn opinie. We kunnen helpen ideeën vormen, tips geven, mensen helpen zich te bekwamen, aansporen en zo meer, maar niet de functies in handen nemen, die toebehoren aan de mensen van het land. En ook met **zo weinig mogelijk geld** gaan al is er echter voor sommige projecten veel geld nodig. Zie hoeveel ze hebben, pas het project aan, vraag waar ze nog kunnen meer bekomen, en dan help hen met het ontbrekende. Sinter Klaas speen is een gevaarlijk iets.

Dit wil niet zeggen dat we niet moeten meedelen. Er moet **een andere wereldverdeling** van de bezittingen komen, en daar moeten we voor ijveren en voor opkomen, al ligt dit niet zo direct in de handen, levenswijze en engagement van de missionarissen. De verdeling van goederen en vermogen op wereldvlak is totaal verkeerd gegaan. Wij, die behoren tot de rijke landen, de zogezegde Eerste Wereld hebben hier op aarde teveel. Het is onrechtvaardig; Natuurlijk is er ook nog armoede bij ons en moet die geholpen worden, maar wij hebben teveel in vergelijking met zoveel andere landen. Wij blanken, hebben die andere landen ook beroofd, en in vele gevallen

leeggeroofd (ik denk aan Congo, aan Mexico, die ik beter ken). Maar ze doen het nu ook slecht, wordt er dan gezegd... Van wie hebben ze het geleerd? Wiens voorbeeld volgen ze? Moeten er zoveel mensen uit de boot blijven vallen? Mogen wij blijven toelaten dat 2 a 3% rijken in de wereld, meer hebben dan al de anderen in de wereld, nog steeds rijker worden? **Waar blijft ons protest openlijk, luid genoeg?**

Ik ben getracht andere Kerk-paradigma's naar voren te brengen, en een andere visie te geven op missie en missionaris-zijn. Het is natuurlijk geen absoluut sluitend antwoord op onze vragen, voor altijd. De toekomst zelf zal daarover beslissen.

Dr. Maria Van Doren icm